

Posudek školitele na bakalářskou práci Adama Nováka *Ruské reakce na barevné revoluce: mládežnické hnutí Naši jako případ řízené občanské společnosti*

Kolega Adam Novák předkládá bakalářskou práci, jejíž rozsah odpovídá minimálnímu rozsahu disertačních prací. To může znamenat dvě věci: buď nezvládnutí tématu a zahlcení čtenáře nepodstatnými a nesouvisejícími fakty, nebo naopak zdařilou analýzu, která svým závěrem přerůstá možnosti běžné bakalářské práce. Můžeme hned na úvod říct, že posuzovaná práce je jednoznačně druhý případ.

Co se stane, když koncepty cestují, jsou přenášeny do odlišných společností, depolitizovány a repolitizovány, užívány různými aktéry v politické debatě, vnímány jako společenský ideál, ale také nástroj vměšování nepřátelsky smýšlející velmoci? Tato otázka je pozadím a východiskem autorovy práce, která sleduje posuny a proměny konceptu občanská společnost v postsovětském, a zejména v ruském kontextu. Autor prezentuje nejen teoretické debaty, které se snaží tento přesun konceptualizovat, ale také se pokouší zachytit politickou dynamiku tohoto přenosu – způsob, jakým byly barevné revoluce vyhodnoceny ruskými „politickými technology“ a jakým způsobem reagovali – na teoretické úrovni se autor zaměřuje zejména na rozbor projektu „suverénní demokracie“, na empirické úrovni na případovou studii ruské mládežnické organizace Nashi. Ke všem těmto tématům autor pracuje se značným množstvím odborné literatury (její závěrečný seznam bohužel není abecedně seřazen), které svou kvantitou přesahuje běžné bakalářské práce; autor přitom v rozsáhlých diskusích ukazuje schopnost s touto literaturou tvůrčím a kritickým způsobem pracovat.

Za přednost práce pokládám, vedle teoretické a empirické bohatosti materiálu a schopnost jej hodnotit, také zvládnutou strukturu práce, která autorovy umožňuje pokrýt jeho témata ve značně širí a zároveň tak, že tvoří smysluplný celek; všechny kapitoly (snad s výjimkou druhé, která má specifickou funkci a budu o ní mluvit později) představují svého druhu přípravu pro debatu v závěrečné sekci šesté kapitoly a v závěru.

Autor nepředstírá nezaujatost, naopak ve druhé kapitole celkem jasně vykládá karty na stůl a dává najevo svou základní sympatii k barevným revolucím a antipatii k Putinovi a k jeho verzi státem řízené či přinejmenším usměrňované občanské společnosti. Tato „zaujatost“ mu ale nebrání vidět ideologická zkresení i oprávněné argumenty obou stran. Autor ukazuje, že koncept občanské společnosti se při přenosu do postsovětského prostoru posouvá v zásadě nutně – nezávislost a komplementární role vůči státu není zcela možná nejen kvůli odlišným politickým tradicím, ale také proto, že ti aktéři, kteří se hlásí k označení „občanská společnost“ často vedou zcela základní střet o kvalitu či (jinou než formální) existenci demokratických státních institucí. Zdánlivě nepolitický status si nárokují aktéři, kteří z povahy situace musí vést politický konflikt. Zároveň se logicky opírají o přeshraniční spolupráci – což zase umožňuje zpochybnit jejich demokratickou legitimitu a prohlašovat je za „zahraniční agenty“.

V tomto kontextu autor pozoruhodně ukazuje (v návaznosti na Makaricheva a Ambrosia), že ruský koncept „suverénní demokracie“ provádí pozoruhodný diskurzivní transfer mezi teoriemi vnitrostátní politiky a teoriemi mezinárodních vztahů: suverenita, nárokována státem obvykle především ve vztazích navenek, je nárokována vůči určitým součástem vůči své vlastní společnosti, právě proto, že jejich aktivity jsou vnímány (nebo propagandisticky prezentovány) jako pokračování zahraniční politiky jinými prostředky. Následně autor detailně ukazuje vztah režimu a jím původně zřízené a

organizované mládežnické formace Naši, včetně toho, jak se její aktivity i organizace samotná nakonec režimu znelíbila a zanikla.

Autor unikl rizikům zaujatosti, vlastně se domnívám, že se přes své úvodní vymezení otevřel argumentům Putinova Ruska ve dvou bodech až příliš: ač rozeznává Naši jako spíše „neobčanskou“ než „občanskou“ společnost, uznává tři prvky, které vnímá jako doklad jejich občanskosti: (1) charitativní činnost zaměřená především na penzisty postižené reformami (2) pozitivní přijetí kulturní diverzity Ruska a konečně (a nejproblematičtěji) (3) to, že „podporovalo socializaci a zprostředkovávalo kariérní příležitosti pro jeho členy“ (sic!) (s. 105). Tyto teze by mohly být jedním z témat diskuse u obhajoby. Především se domnívám, že nabídka kariérních příležitostí za demonstraci aktivní loajality vůči režimu není příliš „občanská“, pokud jde o generování „sociálního kapitálu“, pak jen v jeho pervertované podobě. Pokud jde o charitu, domnívám se, že sama o sobě netvoří nic specificky občanského a může být právě tak projevem občanské solidarity, jako součástí propagandy autoritářské garnitury. A konečně, pokud jde o uznání kulturní diverzity, i u ní je sporné, zda se nutně jedná o občanskou hodnotu. Pokud uvážíme imperiální kontext Ruska, může být odkaz k diverzitě rovněž odkazem k nadnárodní imperiální identitě, na které ale nemusí být vůbec nic občanského. Ze stejných důvodů (loajalita k impériu) je koneckonců „multikulturalistou“ i postfašista Dugin.

Zvládnutá je i jazyková stránka práce, byť na několika místech rušena kolokvialismy („akorát“ na s. 10).

Kolega Novák předkládá bakalářskou práci, o níž se domnívám, že je schopností práce s koncepty, uchopením tématu i schopností nejen zahrnout, ale zrale vyhodnotit značné množství literatury a vcelku složitý úsek nedávných dějin jednoznačně nadprůměrná. Navrhuji její hodnocení známkou *výborně*.

14. 6. 2019

Ondřej Slačálek